

ĆWIKŁA (43) sb f

sg N ćwikła (23). ◇ G ćwikły (9). ◇ A ćwikłę (6). ◇ I ćwikłą (3). ◇ V ćwikło (1). ◇ pl N ćwikły (1).
Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) – XVIII w.

1. bot. *Beta vulgaris* L. (Rost); burak, roślina dwuletnia z rodziny komosowatych, uprawiana w różnych odmianach; beta Murm, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; bleta BartBydg, Mącz; betacius, betacium Mącz (42) : Murm 113; BartBydg 18b; Woda w ktorey wrzała ćwikła, pragnienie odeymuie y kaźel wípokoia. *FalZioł* I 20b, I 5b, 20a, V 37, 106v (15); Beticus color, Brónátna á cziemna fárba yákoby ćwikła. Mącz 24c, 24c, 186c; Ruty/ ćwikły dobrze pożywać. *SienLek* 8, 9, 37, 40, 94, 118 (8); *Oczko* 26v; *Calep* 129a; Cwikły/ y inne korzenie do żywności potrzebne/ rzładnie na źimę pochować *GostGosp* 68, 72 [2 r.], 122, 167.

Przysłowie: Ale nie iuz dla tego/ grochu z ćwikłą mieźać potrzebá. *CzechEp* 167.

Wyrażenie: »mdły jako ćwikła« (1): Betiso, Mdły yełtem yáko cwikła. Mącz 24c.

Zestawienia: »ćwikła biała« [szyk 2 : 1] (3): á łá dwa rodźáie ćwikły/ iedna iełt biała á druga czarna *FalZioł* I 19d, I 20a; náwarz biały ćwikły z wodą miodową *SienLek* 90.

»ćwikła czarna« (2): Cwikła tak czarna iako y byáa oboya mało thuczy człeka *FalZioł* I 20a, I 19d.

[»ćwikła leśna« = *prawdopodobnie menyanthes (Tourn.) L. (RostSł)*: LIMONIVM, Plinius Beta fylueftris. Gruźczyćá, Cwikła leśna. MA to źiele liźcie iáko Cwikła iedno ćieniuchné y mnieyźé/ w liczbie dzieśięć/ [...] roście [!] ná łákách y ná mieyćách wodnych *UrządowHerb* 191.]

W przén (2) : Wiere Kxieze ćwykło myli Nie taczy to lyudze byli. *RejKup* m3.

Wyrażenie: »pani ćwikła« (1): bo y rofołek bárzo fmáczny y lámá páni ćwikła *RejZwierc* 110v.

2. n-pers (1) :

Zestawienie (1): iákoź to był Potym wyrzućił ná oczy Stániław Cwikła Herbu Labęc *StryjKron* 572.